

Pedagogical Principles of Organizing and Management of Technological Education

Kamaladin Kuronboevich Matyakubov
Chirchik State Pedagogical University

Abstract

In this article, the pedagogical principles of organizing and managing technological education in general education schools: in particular, the appropriate use of methods and methods in the process of technology education, the principles of students' use of technology in technological education are clarified and analyzed. The essence of these principles in determining the strategy of technological education is revealed.

Keywords: technological education, value addition, pedagogical orientation, quality, sustainability, contribution, scalability, sharing, choice, continuous, lifelong learning, adaptation principles.

ТЕХНОЛОГИК ТАЪЛИМНИ ТАШКИЛ ҚИЛИШ ВА БОШҚАРИШНИНГ ПЕДАГОГИК ТАМОЙИЛЛАРИ

Камаладин Куронбоевич Матякубов
Чирчиқ давлат педагогика университети

Аннотация:

Мазкур мақолада умумтаълим мактабларида технологик таълимни ташкил қилиш ва бошқаришнинг педагогик тамойиллари: хусусан, технология таълими жараёнида усул ва методлардан мақсадга мувофиқ фойдаланиш, ўқувчиларнинг технологик таълимда технологиядан фойдаланиш тамойиллари аниқлаштирилган ва таҳлил қилинган. Мазкур тамойилларнинг технологик таълим стратегисини белгилашдаги моҳияти очиб берилган.

Калит сўзлар: технологик таълим, қиймат қўшиш, педагогик йўналиш, сифат, барқарорлик, ҳисса қўшиш, масштабlilik, улашиш, танлов, узлуксиз, умрбод таълим, мослаштириш тамойиллари.

КИРИШ

Ўқувчиларни ижтимоий ҳаётга тайёрлаш, билимларни ўзлаштириш орқали уларда ҳаётий кўникмаларни ривожлантиришда меҳнат катта аҳамиятга эга. Ўқувчиларга умумтаълим мактабларида ўқитиладиган технология фанида ўзлаштирган амалий ва назарий кўникмалар келгусида уларнинг бирор касбни эгаллаши учун катта ёрдам беради. Меҳнат назарий билимларни амалиёт билан боғлаш учун воситадир. Умумтаълим мактабларида меҳнат фақат таълим ва тарбия мақсадларига бусуниши лозим. Соҳа мутахассисларининг фикрича, меҳнат таълимини кишиларнинг турмуши ва ишлаб чиқариш талабларига яқинлаштириш энг муҳим вазифалардан ҳисобланади [1]. Умумтаълим мактабларида муайян фанни ўқитиш яратилган педагогик шарт-шароит ва ундан келиб чиқадиган методлар мажмуи воситасида амалга оширилади. Аммо яна бир

муҳим омил борки, у ўша фанни ўқитишнинг асосий мазмунини, йўналишини, мақсадини ва стратегиясини белгилаб беради. Шу маънода мазкур фактор фанларни ўқитишнинг энг муҳим жиҳатларидан бири ҳисобланади. Муайян фан умумтаълим мактабининг ўқув режасига киритилар экан, ўша фанни ўқитишнинг мазмун-моҳияти ва мақсад ва стратегиясини белгилаб берувчи тамойиллар аниқланиб олиниши зарур. Акс ҳолда мазкур фанни ўқитишда муайян тарқоқлик ва бошбошдоқлик юзага келадики, натижада ушбу фаннинг ўқитилишидан кўзланган мақсадга эришилмайди. Демак, гап фанни ўқитиш жараёнини ташкил қилиш ва уни бошқаришнинг тамойиллари ҳақида кетмоқда.

Шу жиҳатдан олиб қаралганда, умумтаълим мактабларида технология фанини ўқитиш жараёнини ташкил қилишнинг тамойилларини аниқлаштириш бугунги кунда нисбатан янги мазмунда амалиётга жорий этилган фаннинг мақсад ва йўналишларини белгилаб беради. Технология фани ўқувчиларни ижодий фикрлаш, мантикий мушоҳада ва ностандарт тафаккур юритишга ундаши билан ҳам аҳамиятли ҳисобланади. Чунки мазкур фан доирасида амалга ошириладиган амалий иш тажрибалари ўқувчилани мустақил изланишга чорлайди. Демак, фанни ўқитиш жараёнини ташкил қилиш ва бошқаришнинг тамойиллари ҳам технология предметининг мазкур специфик хусусиятларидан келиб чиққан ҳолда таланиши лозим.

АДАБИЁТЛАР ТАҲЛИЛИ ВА МЕТОДОЛОГИЯ

Мазкур таълим йўналиши ривожига Г.Абдурашидов, Д.Н.Ганиев, С.А.Ходжаев, М.Т.Тоирходжаев, У.Н.Нишоналиев, А.Й.Юлдашев, А.И.Воробёв, М.С.Яхьяев, А.Р.Расулмухамедов, Б.Хусанов, Н.А.Муслимов, А.И.Авазбоев, В.Н.Сатторов, Й.У.Исмадияров каби олимлар ўз ҳиссасини қўшишган.

Шунингдек, замонавий технологик таълимни ривожлантириш йўлида юртимиз олимларидан таянч педагогика олий таълимида У.И.Иноятлов, Н.А.Муслимов, Ш.С.Шарипов, У.Ш.Бегимкулов, Ў.Қ.Толипов, С.С.Булатов, Ш.К.Муродов, Б.К.Мухамедсаидов, Р.Г.Исянов, П.О.Адилов, Х.З.Исмагуллаева, Я.У.Исмадияров, Д.У.Ергашев, Р.Г.Муллахметов, С.А.Болтабаев, С.Абдирасилов, О.А.Қўйсина, Г.М.Аноркулова, О.И.Авазбаев, С.Й.Ахмадалиев, С.А.Алибеков, Л.М.Набиулина, А.О.Аҳирбоев, Р.Ш.Халилов, А.Н.Валиев, М.К.Халимов, В.А.Чурсина, Д.Н.Маматов, Ҳ.Ш.Қодиров, Ш.С.Абдурайимов, А.И.Усмонов, Р.С.Шермухамедов ва бошқалар ўз ҳиссаларини қўшиб келмоқдалар.

Мақолада анализ, синтез, адабиётлар таҳлили, қиёсий таққослаш, солиштириш методларидан фойдаланилди.

НАТИЖАЛАР ВА МУҲОКМА

Таълим технологиялари - бу ўрганишни осонлаштириш учун ишлатиладиган усуллар ва амалиётлар мажмуидир. У ўрганиш ва ўргатиш усули билан бевосита боғлиқ бўлиб, биз фойдаланадиган воситалар ва қўллайдиган ўқув дастурларини ҳам ўзи мазмунида акс эттириши лозим.

Технология таълимини ўқитиш мазмуни воситалар (дастгоҳлар, аппаратлар, дастурий таъминот, ўқув адабиётлари, дидактик воситалар) ва жараёнлар (таълим, баҳолаш, ўқувчиларнинг ўрганишини кузатиш учун фойдаланиладиган усул ва стратегиялар, бизнинг таълим ташкилотларимиз, таълимни бошқариш тизимлари) ва таълим мазмунининг ёш ва ўқувчиларнинг физиологик хусусиятларидан келиб чиққан ҳолда танланишига боғлиқ равишда белгиланади. Қуйидаги ўнта тамойил технология таълими жараёнида усул ва методлардан мақсадга мувофиқ фойдаланишнинг мазмунини белгилайди (1-расм):

1. Қиймат қўшиш
2. Педагогик йўналиш
3. Сифат
4. Барқарорлик
5. Ҳисса қўшиш
6. Масштаблилик
7. Улашиш
8. Танлов
9. Узлуксиз, умрбод таълим
10. Мослаштириш

1-расм. Технология таълими жараёнида усул ва методлардан мақсадга мувофиқ фойдаланиш тамойиллари

Қуйида ушбу тамойилларнинг мазмунига қисқача тўхталиб ўтамыз.

1. Қиймат қўшиш

Ҳар қандай технологик жараён топширилган вазифага қиймат қўшиш тамойилига асосланиши лозим. Қиймат аниқ бўлиши керак, яъни танловнинг мантиқий асоси

сифатида аниқ кўрсатилган бўлиши керак, химояланган бўлиши ва самарадорлик, мустаҳкамлик, ишонччилик, фойдаланиш қулайлиги, ўқувчиларнинг фаоллиги, мослашувчанлик ёки муваффақиятни ўз ичига олиши мумкин. Қийма бу мазкур технологик жараёндан кутиладиган натижа бўлса, қиймат қўшиш қўшиш ўша жараёни амалга ошираётган ўқувчи томонидан унинг натижасига нисбатан ижодий ёндашган ҳолда қийматни бойитиши тушунилади. Қўшилган қиймат натижага эришишнинг умумий мазмунидан чекинмаган ҳолда амалга оширилиши ва муайян далилларга асосланган бўлиши керак [2].

Қиймат қўшиш тамойили мазкур жараёндан кутилаётган натижани янада яхшиланишига асосланади. Таълимдаги технологик яхшиланишлар қўшилган қиймат учун яратилади, танланади ва бу қиймат аниқ ва химояланган бўлади. Таъсирни тушуниш ва назорат қилишни таъминлаш учун технологияларни танлашда эҳтиёткорлик билан текшириш ва тадқиқотлар қўлланилади. Таълим учун янги технологиялар “қўшимча қиймат” доирасида ишлаб чиқилиши мақсадга мувофиқ, зеро технологиянинг ўрганишга қўшиши мумкин бўлган ҳиссаси уни тақдим этиш усулида асосий омил ҳисобланади, шунинг учун қиймат қўшиш даъволарни синчиклаб кўриб чиқиш лозим бўлади.

2. Педагогик йўналиш

Таълимда технологиянинг асосий вазифаси ўрганиш жараёнини қулайлаштириш бўлиши керак - унинг мазмуни, етказиб бериш, қўллаб-қувватлаш, баҳолаш, ўзаро таъсир ва натижалар шунга йўналтирилиши лозим. Танланган воситаларнинг ўрганишдан бошқа мақсадлар учун мўлжалланганлиги ёки яхши педагогик шарт-шароитнинг мавжуд эмаслиги кутилган натижага эришиш имконини пасайтиради.

Таълимда маҳсулдорликка йўналтирилган технологияларга эҳтиёж бор, лекин таълим воситаларини (аппарат ва дастурий таъминот) танлашга, методикаларни қўллашга бўлган нобарқарор муносабат таълимнинг субъектларга боғлиқ равишда турли хил натижаларга олиб келади. Умуман, таълимнинг самарадорлиги субъектларнинг мавжуд ҳолатига боғлиқлиги табиий ҳолат ва уни асосий омил сифатида қараш унчалик тўғри эмас.

Таълим технологияларини танлаш ўрганишнинг қуйидаги саволларга аниқ ва тўғри жавоб топилиши, яъни мавжуд педагогик йўналиш ва шарт-шароитнинг мавжудлигига боғлиқ:

- Таълим муҳити турли хил педагогик усулларни қўллаш имконияти берадими?
- Амалдаги воситалар ўқув мақсадларига, фаолияти ва ўқувчиларни баҳолаш мезонларига мос келадими?
- Ускуна стандартлари ўқитувчининг етказиб бериш усуллари танлашига тўсқинлик қилмайдими? [3]

Амалдаги воситалар ва ўрганиш билан шуғулланадиган когнитив жараёнлар ўртасида синергия бўлиши лозим. Масалан, маълумотлар базалари ўқувчиларни ўзаро боғлиқликларни, ташкилий нақшларни ва маълумотларнинг кодификация тизимларини текширишга ундаш учун ишлатилишида қўл келади. Гипербоғланиш технологияси ва

мослашувчан тизимлар ўқувчи ва кўрсатиладиган контент ўртасидаги интерактивликнинг янги шакллари яратишга қўмаклашади.

Ўқув ускуналари дастурий таъминотлари ёки тармоқларини лойиҳалаш ва танлашда ўқувчилар учун ўқитувчиларнинг маслаҳатлари зарур. Муайян технологиялар тўпламини қабул қилиш тўғрисидаги қарор ҳам педагогик инновацияларга тўсқинлик қилмаслиги керак.

3. Сифат

Сифатли ўқитиш ва ўрганиш жараёнини ташкил қилиш таълимга сармоя киритувчилар (давлат ва хусусий таълимда бизнесмен) томонидан талаб қилинади. Инфратузилма сифатни таъминлаш эса мазкур жараёнга тўсқинлик қилмаслиги учун уни табиий ҳолат деб қабул қилиш керак.

Сифат махсус мезонлар ва стандартлар билан белгиланади. Биз тадқиқотимизда мезон ва стандартларни аниқ белгилаб олинишига эътибор қаратдик. Шунингдек, стандартлар универсал эмаслигини ва турли контекстлар учун турли стандартлар зарурлигини тан олган ҳолда уларни умамлаштириш ва муайян умумийлик асосида жамлашга ҳаракат қилдик. Сифат муаммоси ҳақида гап кетганда аниқ стандартлар тадқиқот ва муҳокамалар орқали ўрнатилиши керак. Биз ўқувчилар ва ўқитувчиларнинг эҳтиёжлари ва истаклари асосида касбий стандартлар, шартнома стандартлари ва умумий стандартларни яратишимиз лозим бўлади. Таълимда индивидуал талаблар эътироф этилиши ва турли хил эҳтиёжларга мос келадиган сифат стандартлари қўлланилиши мақсадга мувофиқ.

Технологик таълим сифат стандартлари кириш (масалан, аппарат учун техник шартлар, ўқувчилар учун кириш мезонлари), жараён (масалан, етказиб бериш стандартлари, дизайн стандартлари) ва чиқиш (масалан, сертификатлаш стандартлари) учун қўлланилиши мумкин. Баъзи маҳсулотлар ва жараёнларда тез суръатлар билан яхшиланишлар амалга оширилаётганлиги сабабли, айрим масалаларнинг сифат стандартлари тез-тез кўриб чиқиши керак [4].

4. Барқарорлик

Таълимда янги техник инфратузилмалар таълим муассасаларининг самарадорлигига сифат ўзгаришларини олиб киради. Ушбу жараён технологияни сақлаш ва технологиядан адолатли фойдаланиш масалаларини ҳам ўз ичига олади. Қўллаб-қувватлаш тизимлари, тренинглар, янгиланишлар, янги функционал талаблар жараённинг янада самарали бўлишини таъминлайди.

Барқарорлик тамойилини ва у қўлланиладиган контекстни қўллаб-қувватлаш учун таълим тизимида ишлар изчиллик билан ривожланиш тамойили асосида ташкил қилиниши керак. Дастурлар педагогик шароитдаги мавжуд ноқулайликларга камроқ боғлиқ бўлиши керак.

Технологик таълимда барқарорлик тамойилининг амал қилиши таълимнинг мунтазам ривожланиши ва ўқитувчиларнинг мўлжални аниқ ола билишини таъминлайди.

Нобарқарор шароитда мўлжал йўқотилади ва муайян тушиш ва кўтарилишларнинг кузатилиши таълим сифатига жиддий таъсир кўрсатади.

5. Ҳисса қўшиш

Таълим ҳар бир кишига муваффақиятга эришиш, ўзини руёбга чиқариш ва жамиятга ижобий ҳисса қўшиш имкониятини беради ва бу жамиятнинг устувор қадрияти сифатида эътироф этилади. Расмий таълим фаолиятидаги чекловлар: масофа, жисмоний тўсиқлар, ижтимоий ва психологик тўсиқлар, номақбул дастурлар ёки иш ўринларининг етишмаслиги, молиявий тўсиқлар, тайёргарлик омиллари ва бошқа шароитлар туфайли юзага келиши мумкин. Интернет орқали барча ўқувчиларга таълим имкониятларини тақдим этиш барча даражадаги ҳукумат, таълим ва саноатнинг устувор йўналиши бўлиши керак.

6. Масштаблилик

Жараёнлар, дастурлар, инфратузилмалар ва ҳар қандай компонент ёки технологик элемент ресурс ёки дастурнинг асосий мақсадларини тубдан ўзгартирмасдан биргаликда ва кенгайтирилиши мумкин бўлганда самарадорлик яратилади.

Масштаблилик деганда бошқа тармоқларга уланиши ва шу тариқа кенгайтирилиши мумкин бўлган тармоқлар тушунилади. Технологик таълимда тегишли бошқа дастурий таъминот билан мос келиш, тажриба алмашиш, ахборот ресурслари алмашинуви, интернет орқали таълим мазмунини такомиллаштириш билан боғлиқ жараёнлар масштаблилиги таъминлайди [5].

Масштаблилик барча тизимларнинг технологик архитектурасида, жумладан, аппарат, тармоқлар, дастурий таъминот, таълим дастурлари, иловалар ва хизматларда ҳисобга олиниши керак. Биргаликда ишлашнинг афзалликлари харажатларни камайтириши, фойдаланиш муддатини узайтириши, фойдаланиш имкониятларини кенгайтириши ва ҳамкорликни осонлаштириши мумкин. Масштаблилик, шунингдек, инновацияларни рағбатлантириш ва фаоллаштириш мумкин бўлган воситадир. Масалан, ўқув гуруҳлари бундай тизимларга ўрнатилган имкониятлардан фойдаланган ҳолда таълимни бошқариш тизимида дастурий компонент қўшишлари мумкин.

7. Улашиш

Улашиш нафақат ижтимоий манфаатга, балки прагматизмга асосланган таъминдир. Улашиш ва ҳамкорлик қилишни ўрганадиган таълим бир қатор технологик соҳаларда харажатларни камайтириши ва сифатни яхшилаши мумкин. Жамият ва ҳамкорлик билимлар иқтисодиётининг муҳим хусусиятлари ҳисобланади.

Бу жараёнда онлайн курсларни яратиш қимматга тушади. Таълим компонентлари ўртасидаги ҳамкорлик орқали ўқувчиларни рўйхатга олишни кўпайтириш харажатларни камайтириши, ҳаётийликни ошириши ва кам талабга эга курсларни тез-тез таклиф қилинишига имкон беради.

8. Танлов

Ўрганиш технологияси, гарчи янги ҳодиса бўлмаса ҳам, ҳали ҳам баҳолаш ва текширишга муҳтож. Ўқувчилар, ўқитувчилар ва таълим ва таълим берувчилар ўртасидаги, жамият ва иш жойидаги индивидуал фарқларни ҳурмат қилиш керак. Асбоблар ва жараёнлар учун технологияларни танлаш фарқларни қўллаб-қувватлаши ва рағбатлантириши мумкин.

Танловга хос бўлган масъулият аниқ белгиланиши керак. Самарадорлик тамойиллари билан мувозанатлашган бўлса-да, хилма-хилликни қадрлаш керак. Ягона ёндашувни афзал кўриш (масалан, юзма-юз ва онлайн; давлат ва хусусий; тўғридан-тўғри ўқитиш ва конструктивизм ва бошқалар)дан воз кечиш ва фарқларнинг афзалликларидан фойдаланиш керак. Далилларга асосланган қарорлар таълим ва ўқитиш провайдери ва сиёсат даражасида инвестиция қарорларини қабул қилиши керак.

9. Узлуксиз, умрбод таълим

Узлуксиз таълим тамойили кўпчилик учун ўзига хос маънога эга, аммо уни амалиётда қўллаш қийин. Таълимнинг умрбод интилиш сифатидаги парадигмаси таълим ва ўқитиш мазмуни ва тузилишига киритилиши керак [6].

Ўрганиш ва ўзгартириш биз қилаётган барча ишларда кўпроқ қадрланиши керак. Таълим шахсий ва узлуксиз, институционал ва ҳар доим расмийлаштирилган деб қаралиши керак. Биз ўзгаришларни бизнес жараёнларини, ҳукумат сиёсатини ва таълим ислохотларини тубдан қайта кўриб чиқишни режалаштирган воқеалар сифатида кўриб чиқамиз. Ўрганиш узлуксиз бўлиши учун биз фикрлаш ва амалиётимизни шахсий даражада ҳам, таълим ва таълим берувчи даражасида ҳам ўзгартиришимиз керак, шунинг учун ўзгариш жараёни, узлуксиз ўрганиш технологиясидир.

10. Мослаштириш

Технологияларнинг таълимга олиб келадиган афзалликларидан бири бу дастурларни, курсларни ва хизматларни индивидуал ўқувчиларга мослаштиришнинг қулайлигидир. Сунъий интеллект ва машинани ўрганишнинг пайдо бўлиши билан биз ўқув тизимларини ўқувчиларнинг эҳтиёжларига ҳам, уларнинг ишлашига ҳам мослаштира олишимизга имконият яратади.

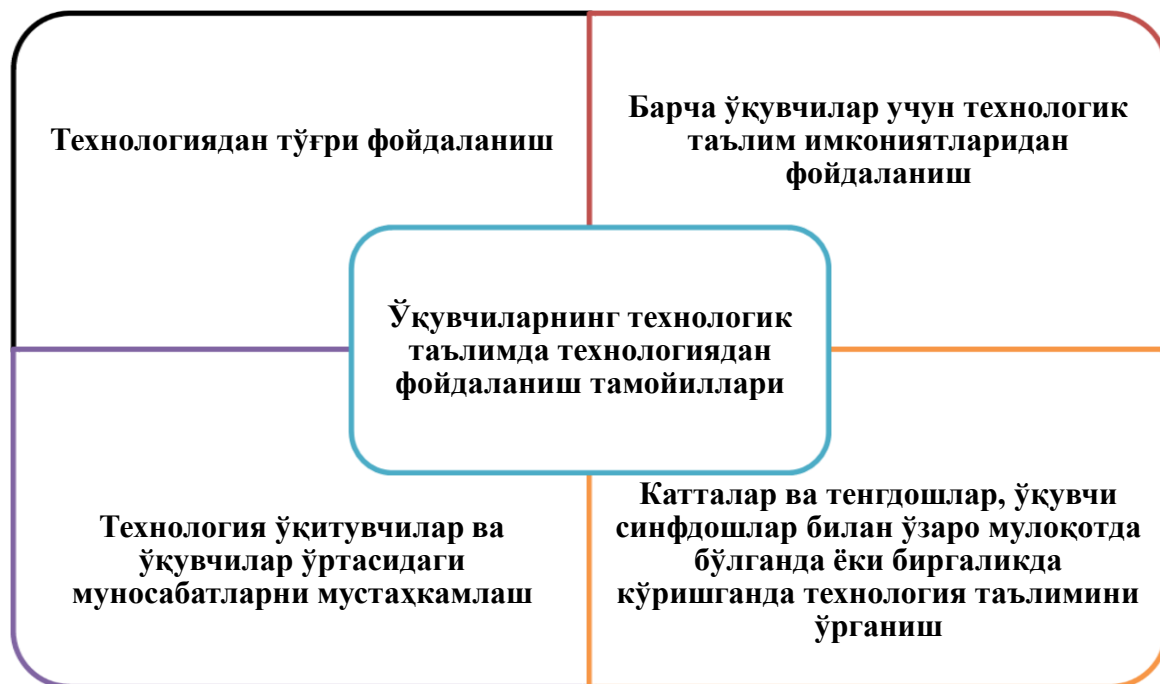
Бизнинг таълимни ташкил қилиш технологияларимиз индивидуал ўқувчиларнинг эҳтиёжларини қондириш учун мослаштирилиши мумкин. Алоҳида таълим олувчиларнинг эҳтиёжлари, шунингдек, индивидуал касблар, корхоналар, саноатлар, маданиятлар ва умуман жамиятнинг хилма-хил эҳтиёжлари мос равишда қондирилиши керак. Иқтисодиёт, курс талаблари, вақт ва фойдаланиш имкониятлари нуқтаи назаридан чекловлар мавжуд, аммо ҳар бир ўқувчи учун таълим сифатини ошириш учун воситалар ва технологик омиллар ёрдамида кўп нарсаларни қилиш мумкин.

Ушбу ўнта асосий тамойил ўқитувчилар учун технологик таълим бўйича кенг қамровли қараш ва таълим стратегияларини ишлаб чиқишда ёрдам бериши мумкин. Ўқитувчилар ва ўқувчилар умумтаълим мактабларида технологик таълимни ташкил қилиш, технологиядан фойдаланиш учун жуда кўп турли хил вариантларга эга.

Ўқитувчиларнинг фикрича, қўлланилиши мумкин бўлган кўплаб интерактив технологиялардан фойдаланиш имкониятига эга бўлиб, технологик таълимда ушбу тамойиллар амал қилади, аммо бу мавзу бўйича кўпроқ тадқиқотлар нашр этилганда йўриқномалар ривожланиши мумкин.

Ўқувчилар билан технологик таълимда технологиядан фойдаланиш бўйича тўртта асосий тамойиллар мавжуд бўлиб, улар қуйидагилардан иборат:

2-расм. Ўқувчиларнинг технологик таълимда технологиядан фойдаланиш тамойиллари.

Мавзу борасидаги адабиётларни таҳлил қилиш орқали технология дарсларида амалий машғулотларнинг сифатини яхшилаш учун технологиядан фойдаланиш билан боғлиқ тадқиқотларнинг умумий мазмуни аниқлаштирилди. Улар қуйидагича:

- 1) кўрсатма ва баҳолаш;
- 2) ота-она, оила ва жамиятнинг иштироки;
- 3) малака ошириш ва норасмий таълим;
- 4) ёрдам берувчилар ва тўсиқлар.

Юқоридаги тўртта тамойил ушбу мавзу борасидаги умумий моҳиятни белгилайди ва уларни қуйида кенгроқ мазмунда кўриб чиқамиз:

1 асосий тамойил: Технологиядан тўғри фойдаланилса, бу ўрганиш учун восита бўлиши мумкин.

Ривожланиш учун технологиядан тўғри фойдаланиш умумтаълим мактабларида ўқувчиларнинг ўсиши ва ўрганишига ёрдам беради, айниқса, ўқитувчилар фаол рол ўйнаса. Ўқувчилар технологиядан янги дунёларни кашф қилиш, ишонтириш ва қизиқарли ҳамда қийин машғулотларда фаол қатнашиш учун фойдаланишлари мумкин.

Улар технология воситаларини ўрганишлари ва улардан ўйнаш, муаммоларни ҳал қилиш учун фойдаланишлари талаб этилади.

2 асосий тамойил: Барча ўқувчиларнинг таълим имкониятларидан фойдаланиш имкониятини ошириш учун технологиядан фойдаланиш керак.

Ўқувчилар ўқитувчилар томонидан йўл-йўриқ ва моделлаштириш билан тўғри фойдаланилганда, технология бошқа йўл билан эришиб бўлмайдиган усулларда ўрганишни тўлдириши ёки кенгайтириши мумкин.

Технологиядан тўғри фойдаланилганда, ўқув дастурларига кенгроқ киришни таъминлаш ва таълим натижаларини яхшилаш орқали барча ёшдаги ва қобилиятли ўқувчиларни ўрганишга тўлиқ жалб қилишда ёрдам бериш имконияти мавжуд. Масалан, технология мулоқот қилишда қийналаётган болаларга самарали мулоқот воситаларини тақдим қилиш мумкин.

3 асосий тамойил: Технология ота-оналар, оилалар, ўқитувчилар ва ёш болалар ўртасидаги муносабатларни мустаҳкамлаш учун ишлатилиши мумкин.

Технология ўқитувчилар ва оила аъзолари ўртасидаги муносабатларни мустаҳкамлаш учун ҳам ишлатилиши мумкин. Мисол учун, ўқувчилар ишини фотосуратлар, аудио ва видео ёзувлар орқали ҳужжатлаштирадиган рақамли портфолиолар ўқитувчиларга болаларнинг синфда ўрганаётганларини оилалар билан анъанавий мактаб конференцияларига қараганда тез-тез ва норасмий равишда баҳам кўриш имконини беради. Бу ота-оналарга фарзандининг тараққиётини кузатиш имконини беради, уларга фарзандининг саъй-ҳаракатлари ва ютуқларини тасдиқлаш учун кўпроқ имкониятлар яратади ва ота-оналарга фарзандларини уни мустаҳкамлаш ёки тўлдиришни ўрганишга жалб қилиш учун имкониятлар очади.

Технология болалар ва яқинлар ўртасидаги жисмоний тафовутни тасвирланган усуллар билан бартараф этиш қудратига эга бўлса-да, технология юзма-юз мулоқот ўрнини босиш учун ишлатилмаслиги керак. Технологиядан фойдаланиш катталар ва тенгдошлар билан соғлом, ҳақиқий ўзаро муносабатларни ривожлантиришга тўсқинлик қилмаслигини таъминлаш учун эҳтиёт чораларини кўриш керак.

4-рақамли асосий тамойил: Катталар ва тенгдошлар ёш болалар билан мулоқотда бўлганда ёки биргаликда кўришганда технология ўрганиш учун самаралироқ бўлади.

Болаларнинг оммавий ахборот воситаларидан фойдаланиши бўйича олиб борилган кўплаб тадқиқотлар шуни кўрсатадики, ота-оналар ёки ўқитувчилар болаларни томоша қилганда ва улар билан мулоқот қилганда, болалар контентдан кўпроқ нарсани ўрганишади, бу эса уларга нарсалар билан ҳақиқий дунё алоқаларини ўрнатишга ундайди.

ХУЛОСА

Жамиятнинг янги технологик тартибга ўтиши муносабати билан технологик таълим мазмуни ва воситаларини ўзгартириш доимий ва муқаррар жараёндир. У меҳнат

бозорининг ўзгарувчан талабларига, техника ва технологияларнинг сўнгги ютуқларига мувофиқ ўқувчиларнинг келажакдаги касбий тайёргарлиги сифатини белгилаб беради ҳамда мамлакат иқтисодиётининг жаҳон ижтимоий-иқтисодий миқёсда рақобатбардошлигини сақлаб қолиш кафолати бўлиб хизмат қилади ҳамда жаҳон ишлаб чиқаришининг технологик ривожланишига қисман бўлсада ўз хиссасини қўшади.

АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ/ REFERENCES

1. Parrish-Morris, Julia. Neha Mahajan, Kathy Hirsh-Pasek, Roberta Michnick Golinkoff, and Molly Fuller Collins. 2013. "Once upon a Time: Parent-Child Dialogue and STory-book reading in the Electronic Era." *Mind, Brain, and Education* 7. No. 3 (September): 200-2011. <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/mbe.12028/abstract>.
2. Robb, Michael Benjamin. (2010). *New Ways of Reading: The Impact of an Interactive Book on Young Children's Story Comprehension and Parent-Child Dialogic Reading Behaviors*. UC Riverside: Psychology. Retrieved from: <http://escholarship.org/uc/item/5xm8n8xk>
<http://escholarship.org/uc/item/5xm8n8xk>
3. Vijakhana N, Wilaisakditipakorn T, Ruedeekhajorn K, Pruksananonda C, Chonchaiya W. Evening media exposure reduces night-time sleep. *Acta Paediatr.* 2015;104(3):306-312
4. Akbarova, L. U. (2022). SOME PROBLEMS OF LIFELONG EDUCATION IN UZBEKISTAN IN THE CONDITIONS OF A MARKET ECONOMY. *Journal of new century innovations*, 16(1), 130-132.
5. Upashovna, A. L. (2022). The Impact of Information Warfare on the Socio-Economic Development of Society and the Issue of Information Security. *EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION*, 2(1), 245-248.
6. Saidahrolovich, K. S., Upashevna, A. L., & Abduxamitovna, F. M. (2022). Factors Affecting Supply and Demand in The Automobile Industry of The Republic of Uzbekistan. *Texas Journal of Multidisciplinary Studies*, 5, 1-6.
7. Akbarova, L. U. (2022). APPLICATION OF PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES IN PRACTICAL CLASSES IN THE DISCIPLINE" ECONOMIC THEORY". *Journal of new century innovations*, 16(1), 133-135.